

Paulina Masłowska¹

**STOSOWANIE ART. 240 K.K. W PRZYPADKU
PRZESTĘPSTWA PRZECIWKO MAŁOLETNIM**

**APPLICATION OF ARTICLE 240 OF THE PENAL
CODE TO OFFENCES AGAINST MINORS**

Otrzymano: 09.01.2020   Zaakceptowano: 14.04.2020   Opublikowano: 26.06.2020

DOI: 10.5604/01.3001.0014.1396

Artykuł Oryginalny

Źródło finansowania – badania własne

Streszczenie

Dnia 17 lipca 2017 roku weszła w życie ustawa z dnia 23 marca 2017 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny, ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich oraz ustawy – Kodeks postępowania karnego. Ustawodawcy przyświecał cel podwyższenia poziomu ochrony małoletnich oraz osób nieporadnych z uwagi na stan fizyczny lub psychiczny. Wskazany cel miał zostać zrealizowany poprzez wprowadzenie zmian w art. 53 § 2 k.k. określającym okoliczności mające wpływ na wymiar kary oraz wprowadzenie modyfikacji w zakresie niektórych typów czynów zabronionych (art. 156 k.k., art. 189 k.k., art. 207 k.k., art. 210 k.k., art. 211 k.k., art. 240 k.k.). W artykule omówiono problematykę związaną ze stosowaniem art. 240 k.k. w przypadku przestępstw popełnionych na szkodę małoletnich. W ramach prowadzonej analizy z art. 240 k.k. wybrano, a następnie omówiono czyny zabronione sprofilowane bezpośrednio na ochronę małoletnich poniżej 15. r.ż. oraz te, które zapewniają każdemu, w tym małoletnim, ochronę przed najcięższymi formami przemocy fizycznej

---

¹ Mgr Paulina Masłowska, aplikantka radcowska przy OIRP w Warszawie, autor do korespondencji: Paulina Masłowska, e-mail: maslowska.paula@gmail.com, ORCID: 0000-0003-2722-6168.

i seksualnej. Dalsze rozważania skupiają się na analizie kwestii zwianych ze stroną podmiotową i przedmiotową przestępstwa, oceną przesłanki niezwłoczności i wiarygodnej wiadomości, okoliczności uchylających odpowiedzialność karną oraz wątpliwości związanych ze stosowaniem art. 240 k.k. przez osoby zobowiązane do zachowania tajemnic zawodowych.

Słowa kluczowe: prawo karne, małoletni, pokrzywdzony, prawny obowiązek zawiadomienia o przestępstwach

Abstract

On 17 July 2017, the Act of 23 March 2017 amending the Act – Penal Code, the Act on juvenile proceedings and the Act – Code of Penal Procedure entered into force. The legislator's aim was to increase the level of protection of minors and those helpless due to physical or mental condition. To achieve this objective, changes were introduced in art. 53 § 2 of the Penal Code determining the circumstances affecting the sentence and to definition of certain types of prohibited acts (articles: 156, 189, 207, 210, 211, 240 of the Penal Code). The article discusses issues related to application of art. 240 of the Penal Code to offenses committed against minors. To analyse art. 240 of the Penal Code the author selected and discussed provisions on prohibited acts focused specifically on protection of minors below 15 years of age and those which protect anyone, including minors, from the most severe physical and sexual violence. Further considerations focus on the analysis of issues related to the subject and object of the crime, assessment of premises for promptness and reliable information, circumstances abrogating criminal responsibility and doubts related to application of art. 240 of the Penal Code by staff bound by professional secrecy.

Key words: penal law, minors, victim, legal duty to report offences

Uwagi wstępne

Dnia 17 lipca 2017 roku weszła w życie ustawa z dnia 23 marca 2017 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny, ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich oraz ustawy – Kodeks postępowania karnego². Prace nad wskazaną ustawą zostały zainicjowane przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej i Rzecznika Praw Dziecka w ramach Zespołu Analiz Systemowych działającego przy Kancelarii Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej.

Przedmiotem rozważań zawartych w niniejszym artykule będzie omówienie stosowania art. 240 k.k. w przypadku przestępstw popełnionych przeciwko małoletnim w nowym stanie prawnym obowiązującym od 17 lipca 2017 roku. Analizie dogmatycznej zostaną poddane kwestie związane ze stroną podmiotową i przedmiotową przestępstwa, oceną przesłanki niezwłoczności i wiarygodnej wiadomości, okoliczności uchylające odpowiedzialność karną oraz wątpliwości związane ze stosowaniem art. 240 k.k. przez osoby zobowiązane do zachowania tajemnic zawodowych. Wskazana analiza zostanie przeprowadzona w oparciu o derywacyjną koncepcję wykładni prawa³. Zamierzeniem autorki niniejszego artykułu jest zasygnalizowanie problemów związanych ze stosowaniem art. 240 k.k., istotnych z punktu widzenia przedmiotu rozważań. Mnogość poruszanych kwestii powoduje, że szczegółowa analiza dogmatyczna wymienionych kwestii przekracza ramy niniejszego opracowania.

Z uzasadnienia projektu ustawy z dnia 23 marca 2017 r. wynika, że celem ustawodawcy było „podwyższenie poziomu ochrony małoletnich, ze szczególnym uwzględnieniem małoletnich poniżej lat 15, a także osób nieporadnych ze względu na swój stan psychiczny lub fizyczny⁴”. Realizacja wskazanego celu miała odbyć się poprzez wprowadzenie zmian w części szczególnej Kodeksu karnego⁵, tj. w art. 156 k.k., art. 189 k.k., art. 189a k.k., art. 210 k.k., art. 211 k.k., art. 240 k.k. oraz w części ogólnej, poprzez modyfikację dyrektyw wymiaru kary wskazanych w art. 53 § 2 k.k. Pod-

---

² Ustawa o zmianie ustawy – Kodeks karny, ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich oraz ustawy – Kodeks postępowania karnego (Dz.U. 2017, poz. 773) – zwana dalej ustawą z dnia 23 marca 2017 r.

³ Zob. M. Zieliński, *Wykładnia prawa*, wyd. 7, Warszawa 2017, s. 76–77.

⁴ Zob. *Uzasadnienie projektu ustawy o zmianie ustawy – Kodeks karny, ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich oraz ustawy – Kodeks postępowania karnego* (druk sejmowy nr 846), s. 5, <https://www.sejm.gov.pl/Sejm8.nsf/druk.xsp?nr=846>, dostęp: 23.12.2019.

⁵ Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny (Dz.U. 1997 nr 88, poz. 553 ze zm.) – zwana dalej k.k.

wyższenie ochrony małoletnich miało zostać zrealizowane poprzez wprowadzenie zmiany w art. 53 § 2 k.k., polegającej na dodaniu do katalogu okoliczności mających wpływ na wymiar kary kategorii popełnienia przestępstwa na szkodę małoletniego⁶. W toku prac legislacyjnych zdecydowano się jednak na rozszerzenie dyrektyw wymiaru kary z art. 53 § 2 k.k. o okoliczność popełnienia przestępstwa na szkodę osoby nieporadnej ze względu na wiek lub stan zdrowia. W doktrynie podkreśla się, że okoliczność ta obejmuje nie tylko popełnienie przestępstwa na szkodę dziecka, ale także osoby w każdym wieku, która z uwagi na stopień niepełnosprawności powinna być traktowana przez społeczeństwo z większą opieką i troską⁷. Działanie na szkodę osób nieporadnych ze względu na wiek lub stan zdrowia zasługuje na szczególnie krytyczną ocenę moralną i winno mieć odzwierciedlenie w dyrektywach wymiaru kary. Biorąc pod uwagę dobro małoletnich pokrzywdzonych, należy pozytywnie ocenić wprowadzoną zmianę, polegającą na nałożeniu na sąd obowiązku badania czy przestępstwo zostało popełnione na szkodę osoby nieporadnej ze względu na wiek lub stan zdrowia, co przyczyni się do brania pod uwagę dobra małoletnich w każdej sprawie⁸.

Zmiany wprowadzone w art. 156 k.k., art. 210 k.k., art. 211 k.k. polegały na zaostrzeniu kar. Ustawodawca wprowadził także nowe kwalifikowane typy czynów zabronionych:

- w art. 189 k.k. dodano § 2a wskazujący na wyższą karalność w przypadku pozbawienia wolności osoby nieporadnej ze względu na jej wiek, stan psychiczny lub fizyczny,
- w art. 207 dodano § 1a wskazujący na wyższą karalność w przypadku znęcania się fizycznego lub psychicznego nad osobą nieporadną ze względu na jej wiek, stan psychiczny lub fizyczny.

W art. 240 k.k. unormowany jest prawny obowiązek zawiadomienia organu powołanego do ścigania przestępstw o karalnym przygotowaniu albo usiłowaniu lub dokonaniu wymienionych w nim czynów zabronionych. Do wejścia w życie ustawy z dnia 23 marca 2017 roku prawnym obowiązkiem zawiadomienia były objęte czyny określone w art. 118, 118a, 120–124, 127, 128, 130, 134, 140, 148, 163, 166, 189, 252 k.k. Czyny zabronione enumeratywnie wymienione w art. 240 § 1 k.k. zorientowane

⁶ *Uzasadnienie projektu...*, s. 2.

⁷ Por. V. Konarska-Wrzošek, *Komentarz do art. 53*, w: *Kodeks karny. Komentarz*, red. R. Stefański, wyd. 24, Warszawa 2019, Legalis/el, Teza 49.

⁸ Zob. D. Boniecka, *Przemoc wobec małoletnich w świetle nowelizacji z 23 marca 2017 roku oraz analizy wyników badań aktowych*, „Palestra” 2018, nr 1–2, s. 53–54.

są przede wszystkim na ochronę dobra w postaci wymiaru sprawiedliwości oraz pośrednio dóbr nimi chronionych⁹. Ustawodawca rozszerzył katalog czynów zabronionych z art. 240 k.k. o: art. 156 (spowodowanie ciężkiego uszczerbku na zdrowiu), art. 197 § 3 i 4 k.k. (typy kwalifikowane zgwałcenia), art. 198 k.k. (seksualne wykorzystanie bezradności lub niepoczytalności), art. 200 k.k. (seksualne wykorzystanie małoletniego).

1. Katalog czynów zabronionych dodanych do art. 240 k.k. ustawą z dnia 23 marca 2017 r.

Katalog czynów zabronionych dodany do art. 240 k.k. ustawą z dnia 23 marca 2017 roku zawiera czyny zabronione bezpośrednio sprofilowane na ochronę małoletnich, którzy nie ukończyli 15. roku życia (art. 200 k.k., art. 197 § 3 pkt 2 k.k.) lub takie, które są zorientowane na zapewnienie ochrony przed najcięższymi formami przemocy fizycznej lub seksualnej bez ograniczenia co do wieku pokrzywdzonego (art. 156 k.k., art. 197 § 3 pkt 1 i 3 k.k., art. 197 § 4 k.k., art. 198 k.k.).

Artykuł 200 k.k. przewiduje w § 1 odpowiedzialność karną za obcowanie płciowe, dopuszczenie się czynności seksualnej wobec małoletniego poniżej lat 15 lub doprowadzenie małoletniego poniżej lat 15 do poddania się takim czynnościom lub ich wykonania. Podkreślenia wymaga, że ewentualna zgoda małoletniego poniżej 15. roku życia, jest prawnie nieskuteczna i nie prowadzi do wyłączenia odpowiedzialności karnej sprawcy. Przepis ten ustanawia bezwzględną granicę ochrony małoletnich poniżej 15. roku życia przed wszelkimi czynnościami seksualnymi¹⁰. W art. 200 § 3 k.k. spenalizowano prezentowanie treści pornograficznych lub udostępnianie przedmiotów mających taki charakter małoletniemu poniżej lat 15, rozpowszechnianie treści pornograficznych w sposób umożliwiający takiemu małoletniemu zapoznanie się z nimi. Ustawą z dnia 4 kwietnia 2014 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw¹¹ poszerzono zakres penali-

---

⁹ Zob. I. Zgoliński, *Komentarz do art. 240*, w: *Kodeks karny. Komentarz*, red. V. Konarska-Wrzosek, LEX/el, Teza 2.

¹⁰ Por. O. Trocha, *Przestępstwa na szkodę dzieci*, w: *Dzieci się liczą 2017. Raport o zagrożeniach bezpieczeństwa i rozwoju dzieci w Polsce*, „Dziecko krzywdzone. Teoria, badania, praktyka” 2017, nr 1, s. 176.

¹¹ Ustawa z dnia 4 kwietnia 2014 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. 2004, poz. 538).

zacji art. 200 k.k. poprzez dodanie § 4, w którym zakazano prezentowania małoletniemu poniżej lat 15 wykonania czynności seksualnej, mającej na celu doprowadzenie do zaspokojenia seksualnego sprawcy lub innej osoby. Tą samą nowelizacją w § 5 wprowadzono odpowiedzialność za prowadzenie reklamy lub promocji działalności polegającej na rozpowszechnianiu treści pornograficznych w sposób umożliwiający zapoznanie się z nimi małoletniemu poniżej lat 15. Za występki stypizowane w art. 200 § 1 k.k. grozi kara pozbawienia wolności od lat 2 do 12, pozostałe występki z art. 200 k.k. są zagrożone karą pozbawienia wolności od 1 miesiąca do 3 lat.

Art. 198 k.k. penalizuje doprowadzenie do obcowania płciowego lub poddania się innej czynności seksualnej lub jej wykonania poprzez wykorzystanie bezradności innej osoby lub wynikający z upośledzenia umysłowego lub choroby psychicznej brak u takiej osoby zdolności do rozpoznania znaczenia czynu i pokierowania swoim postępowaniem. Na skutek stanu bezradności pokrzywdzony jest niezdolny do wyrażenia woli, a sprawca wykorzystuje stan braku swobodnego stanowienia w sferze wolności seksualnej przez osoby bezradne i niepoczytalne¹². Przestępstwo stypizowane w art. 198 k.k. nie jest ściśle nakierowane wyłącznie na ochronę małoletnich. W orzecznictwie¹³ wskazuje się, że w przypadku małoletnich pokrzywdzonych czynem z art. 198 k.k., stan bezradności może wynikać z: upośledzenia umysłowego, występowania w rodzinie patologii, niedostatku materialnego, alkoholizmu opiekunów, braku oparcia ze strony bliskich.

W art. 197 § 3 k.k. przewidziano typy kwalifikowane zgwałcenia, w punkcie 3 spenalizowano dopuszczenie się zgwałcenia wobec małoletniego poniżej 15. roku życia. Do zrealizowania znamion tego typu przestępstwa dochodzi poprzez doprowadzenie małoletniego poniżej lat 15 do obcowania płciowego lub poddania się innej czynności seksualnej albo wykonania takiej czynności poprzez działanie przemocą, groźbą bezprawną lub podstępem¹⁴. Małoletni, którzy ukończyli 15. rok życia korzystają z ochrony przewidzianej w art. 197 § 1–2, § 3 pkt 1 i 3, § 4 k.k.

Art. 156 k.k. penalizuje spowodowanie ciężkiego uszczerbku na zdrowiu, polegającego na pozbawieniu człowieka wzroku, słuchu, mowy, zdol-

---

¹² Zob. Wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 20 stycznia 2011 r., II AKa 434/10, Legalis Nr 306432.

¹³ Zob. Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 20 kwietnia 2006 r., IV KK 41/06, Legalis Nr 122468.

¹⁴ Zob. Wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 10 grudnia 2015 r., II AKa 462/15, Legalis 1406724.

ności płodzenia bądź spowodowania innego ciężkiego kalectwa, choroby nieuleczalnej, trwałej choroby psychicznej, choroby realnie zagrażającej życiu lub istotnego zniekształcenia lub zeszpecenia ciała. Przedmiotem ochrony wyrażonej w art. 156 § 1–2 k.k. jest zdrowie człowieka, a w art. 156 § 3 k.k. życie człowieka¹⁵. Ustawodawca nie różnicuje pozycji pokrzywdzonego z uwagi na wiek, stan zdrowia lub nieporadność, tym samym zapewniając jednakowy poziom ochrony małoletnim i osobom pełnoletnim.

2. Przedmiot ochrony

Przedmiotem występku stypizowanego w art. 240 k.k. jest interes wymiaru sprawiedliwości, który realizowany jest poprzez dążenie do wykrycia i ujęcia sprawcy tego przestępstwa, a w sytuacji gdy to możliwe, zapobieżenie jego popełnieniu¹⁶. A. Herzog¹⁷ wskazuje, że uboczny przedmiot ochrony będą stanowiły dobra prawne pokrzywdzonych (np. wolność seksualna, zdrowie, życie, cześć) i należy podzielić to stanowisko.

W ocenie Prezydenta RP dobro dziecka jest jedną z najważniejszych zasad ustrojowych Rzeczypospolitej Polskiej, a walka z przestępczością wymierzona w to dobro powinna mieć najwyższy priorytet. Zdaniem Prezydenta RP czyny zabronione dodane do katalogu z art. 240 k.k. dotyczą bezpośrednio działania na szkodę małoletnich¹⁸.

Niewypełnienie obowiązku stypizowanego w art. 240 k.k. rodzi konsekwencje prawnokarne. Obowiązek ten ma charakter obowiązku prawnego, za jego niewypełnienie ustawodawca przewidział zagrożenia karą pozbawiania wolności do lat 3. Niezłożenie zawiadomienia w przypadku przestępstw niewymienionych w tym artykule nie rodzi konsekwencji prawnokarnych. Warto dodać, że art. 304 Kodeksu postępowania karnego¹⁹ przewiduje obowiązek zawiadamiania o przestępstwach ściganych

---

¹⁵ Por. M. Budyn-Kulik, B. Michalski, S. Pikulski, J. Potulski, *Rozdział I Przestępstwa przeciwko życiu i zdrowiu*, w: *System Prawa Karnego. Tom 10. Przestępstwa przeciwko dobrom indywidualnym*, red. J. Warylewski, wyd. 2, Warszawa 2016, s. 227.

¹⁶ Zob. M. Szewczyk, A. Wojtaszczyk, W. Zontek, *Komentarz do art. 240*, w: *Kodeks karny. Część szczególna. Tom II. Komentarz do art. 117–277 k.k.*, red. W. Wróbel, A. Zoll, LEX/el, Teza 4.

¹⁷ Zob. A. Herzog, *Komentarz do art. 240 k.k.*, w: *Kodeks karny. Komentarz*, red. R. Stefański, Legalis/el., Teza 2.

¹⁸ *Uzasadnienie projektu...*, s. 14.

¹⁹ Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks postępowania karnego (Dz.U. 2020, poz. 30 t.j.) – zwana dalej k.p.k.

z oskarżenia publicznego. Obowiązek społeczny (art. 304 § 1 k.p.k.) ciąży na każdym obywatelu, ma charakter moralnej, etycznej powinności. Przepis ten uznawany jest za tzw. *lex imperfecta*, ponieważ jego naruszenie nie jest obwarowane żadną sankcją karną²⁰. W art. 304 § 2 k.p.k. wskazano, że instytucje państwowe i samorządowe, które o przestępstwie ściganym z oskarżenia publicznego dowiedziały się w związku ze swoją działalnością, zobowiązane są niezwłocznie zawiadomić Policję bądź Prokuraturę. Wskazany obowiązek ciąży na osobie kierującej daną placówką lub upoważnionej do jej reprezentowania. W odniesieniu do osób posiadających status funkcjonariusza publicznego niewykonanie tej dyspozycji może stanowić naruszenie obowiązku służbowego i prowadzić do poniesienia odpowiedzialności karnej na gruncie art. 231 k.k.²¹

3. Analiza i ocena wprowadzonych rozwiązań

Z przepisu art. 240 k.k. wynika, że prawny obowiązek zawiadomienia organu powołanego do ścigania przestępstw ciąży na każdym, kto posiada wiarygodną wiadomość o karalnym przygotowaniu, usiłowaniu lub dokonaniu czynów enumeratywnie w nim wymienionych. Obowiązek denuncjacji dotyczy dokonania czynów zabronionych oraz form stadialnych, tj. karalnego przygotowania i usiłowania.

Momentem powstania obowiązku prawnego jest chwila uzyskania wiarygodnej wiadomości o popełnieniu czynu zabronionego z katalogu wskazanego w art. 240 k.k. W. Zalewski²² wskazuje, że posiadana wiadomość powinna być wiarygodna pod względem przedmiotowym i podmiotowym oraz subiektywnym i obiektywnym. Warunek obiektywny jest spełniony, gdy wiadomość o popełnieniu czynu zabronionego ma podstawę w dowodach, które nie budzą wątpliwości u każdego normalnie wnioskującego obywatela. Warunek subiektywny odnosi się do osoby zawiadamiającej i jej wewnętrznego przekonania, że doszło do popełnienia przestępstwa²³.

---

²⁰ Zob. M. Szewczyk, A. Wojtaszczyk, W. Zontek, *Komentarz...*, Teza 1–3.

²¹ Zob. D. Drajewicz, *Komentarz do art. 304*, w: *Kodeks postępowania karnego. Tom I. Komentarz. Art. 1–424*, red. D. Drajewicz, Warszawa 2020, Legalis/el, Teza 5.

²² Por. W. Zalewski, *Komentarz do art. 240*, w: *Kodeks karny. Część szczególna. Tom II. Komentarz. Art. 222–316*, red. M. Królikowski, R. Zawłocki, wyd. 4, Warszawa 2017, Legalis/el, Teza 8–11.

²³ Zob. M. Szewczyk, A. Wojtaszczyk, W. Zontek, *Komentarz...*, Teza 9.

Należy zgodzić się z A. Markiem²⁴, który wskazuje, że osoba, która posiada wiadomość o czynie zabronionym wskazanym w katalogu z art. 240 k.k., nie ma obowiązku weryfikowania faktów, poszukiwania dowodów. Wystarczy, że powzięta wiadomość zasługuje na zaufanie. W sytuacji, gdy okaże się, że przestępstwo nie zostało popełnione, chociaż okoliczności na to wskazywały, osoba zawiadamiająca nie ponosi odpowiedzialności za popełnienia przestępstwa fałszywego zawiadomienia.

Przed wejściem w życie ustawy z dnia 23.03.2017 r. w katalogu czynów z art. 240 k.k. znajdowało się np. stosowanie środków masowej zagłady, zamach na życie lub zdrowie jeńców wojennych, zamach na konstytucyjny organ RP, zamach na jednostkę Sił Zbrojnych RP. L. Tyszkiewicz komentując art. 240 k.k. wskazywał, że „Sprawcami przestępstwa, o którym mowa, są najczęściej naoczni świadkowie popełnienia czynu zabronionego objętego tym przepisem. W tym wypadku nie ma problemu ani z pewnością, ani ze stanowczością wiadomości”²⁵. Nie ulega wątpliwości, że na gruncie stanu prawnego sprzed wejścia w życie ustawy z dnia 23.03.2017 r., ocena przesłanki wiarygodnej wiadomości przysparzała mniej trudności niż obecnie. Kwestia oceny przesłanki wiarygodności w przypadku przestępstw przeciwko wolności seksualnej popełnionych na szkodę małoletnich jawi się jako bardziej złożona. Ze specyfiki tego rodzaju czynów zabronionych wynika, że w przeważającej większości spraw brak będzie naocznych świadków zdarzenia. Do ujawnienia wykorzystywania seksualnego dochodzi najczęściej poprzez uzyskanie informacji od małoletniego lub na podstawie obserwacji i analizy jego stanu składającego się na zespół dziecka wykorzystywanego seksualnie²⁶. Osoba mająca kontakt z małoletnim może podejrzewać, że doszło do wykorzystania seksualnego na podstawie specyficznych bądź niespecyficznych śladów. W literaturze przedmiotu wśród specyficznych objawów somatycznych wykorzystania seksualnego wyróżnia się: ciężę, urazy narządów płciowych, choroby weneryczne. Natomiast wśród objawów niespecyficznych wyróżnia się: erotyzację, zachowania prowokujące, twórczość erotyczną dziecka, słownictwo o zabarwieniu erotycznym, objawy somatyczne w postaci bólu, nudności, wymiotów, objawy psychologiczne w postaci zaburzeń snu, lę-

---

²⁴ Zob. A. Marek, *Kodeks karny. Komentarz*, wyd. 5, Warszawa 2010, s. 526–527.

²⁵ Zob. L. Tyszkiewicz, *Komentarz...*, Teza 3.

²⁶ Por. M. Uławska, *Czynniki modyfikujące ujawnienie przez dziecko doświadczeń wykorzystania seksualnego*, „Dziecko krzywdzone. Teoria, badania, praktyka” 2007, nr 4 (21), s. 2–3.

ków, depresji²⁷. Biorąc pod uwagę powyższe, ocena czy dana osoba posiadała wiarygodną wiadomość może przysparzać trudności, zwłaszcza gdy pokrzywdzonym przestępstwem przeciwko wolności seksualnej jest dziecko w wieku przedszkolnym lub młodsze i nie prezentuje specyficznych objawów somatycznych wykorzystania seksualnego.

W. Zalewski podnosi, że wiarygodna wiadomość nie może mieć charakteru pogłoski ani plotki, a na osobie zawiadamiającej „spoczywa obowiązek pewnej weryfikacji «wiarygodności» otrzymanej wiadomości, w wypadku gdy uzyskał ją *ex auditu*”²⁸. Zauważyć należy, że z uwagi na specyfikę przestępstw przeciwko wolności seksualnej, osoba uzyskująca wiadomość *ex auditu* nie będzie miała zwykle możliwości podjęcia próby weryfikacji. W takiej sytuacji organy powołane do ścigania przestępstw mogą otrzymywać zawiadomienia niewiarygodne, które będą składane w celu zabezpieczenia się przed odpowiedzialnością karną za niezrealizowanie obowiązku denuncjacji.

W art. 240 k.k. wskazano, że obowiązek zawiadomienia organów o popełnieniu czynów w nim wskazanych musi być wykonany niezwłocznie. Zgodnie z definicją zawartą w słowniku języka polskiego niezwłoczny, to „taki, który powinien nastąpić w jak najkrótszym czasie”²⁹. T. Razowski³⁰ wskazuje, że niezwłoczność zawiadomienia należy ustalać od chwili powzięcia przez daną osobę informacji o popełnieniu czynu zabronionego. Obowiązek zawiadomienia powstaje już w momencie powzięcia wiarygodnej informacji o czynie zabronionym wskazanym w katalogu z art. 240 k.k. Zakres temporalny wywiązania się z obowiązku złożenia zawiadomienia „niezwłocznie” zależny jest od sytuacji osoby zobowiązanej do denuncjacji. Wydaje się również, że zakres temporalny przesłanki niezwłoczności powinien być zależny od sytuacji i interesu osoby pokrzywdzonej. Ustawodawca, wprowadzając w życie ustawę z dnia 23.03.2017 r., wziął pod uwagę potrzebę zabezpieczenia wolności seksualnej innych potencjalnych ofiar i interes ogółu społeczeństwa, polegający na potrzebie ścigania i ukarania sprawcy. Należy zgodzić się z E. Grycan³¹, która

²⁷ Zob. M. Ożarowska, *Wykorzystywanie seksualne dziecka: istota zjawiska, objawy, skutki*, „Horyzonty Psychologii” 2011, Tom 1, nr 1, s. 93–95.

²⁸ Zob. W. Zalewski, *Komentarz...*, Teza 8.

²⁹ *Słownik Języka Polskiego*, PWN 2019, <https://sjp.pwn.pl/szukaj/niezw%C5%82ocznie.html>, dostęp: 19.12.2019.

³⁰ Zob. T. Razowski, *Komentarz do art. 240, w: Kodeks karny. Część szczególna. Komentarz*, red. J. Giezek, LEX/el, Teza 10.

³¹ Zob. E. Grycan, *Ocena zmiany art. 240 § 1 k.k. przez rozszerzenie zawartego w nim katalogu czynów zabronionych o art. 197 § 3 i 4 k.k.*, „Zeszyty Prawnicze” 2018, Tom 18, nr 2, s. 132–133.

wskazuje, że ustawodawca nie powinien całkowicie pomijać interesu osób pokrzywdzonych. Można wyobrazić sobie taką sytuację, że do ujawnienia przestępstwa przeciwko wolności seksualnej dochodzi, gdy ofiara już jako osoba pełnoletnia zgłasza się na terapię i nie ma świadomości, że po ujawnieniu wykorzystywania seksualnego terapeuty będzie zobowiązany zrealizować obowiązek denuncjacji. Działanie terapeuty wbrew woli klienta może prowadzić do utraty jego zaufania i zerwania kontraktu terapeutycznego. Istnieje również ryzyko, że ofiary nie będą dzieliły się swoimi przeżyciami z osobami bliskimi, z obawy przed wszczęciem postępowania karnego, co niewątpliwie będzie negatywnie wpływać na ich stan psychiczny³². Złożenie zawiadomienia przez terapeutę lub osobę bliską wbrew woli osoby pokrzywdzonej może prowadzić do wtórnej wiktymizacji. Należy zwrócić uwagę na pewną niekonsekwencję ustawodawcy. Z jednej strony w art. 240 § 2a k.k. ustawodawca uznał, że nie podlega karze pokrzywdzony, który zaniechał zawiadomienia o czynie, z drugiej strony ustawodawca nie uznaje woli pokrzywdzonego, który powierza swoją tajemnicę osobie bliskiej lub specjalistom z nim pracującym. Osoby, które dowiedziały się o popełnieniu czynu i zgodnie z wolą pokrzywdzonego nie złożyły zawiadomienia, narażają się na poniesienie odpowiedzialności karnej na gruncie art. 240 k.k.

W art. 240 § 1 k.k. ustawodawca użył określenia czyn zabroniony, prowadzi to do wniosku, że obowiązek prawny istnieje niezależnie od okoliczności, które pozwalałyby zakwalifikować takie zachowanie jako przestępstwo. Na gruncie ustawy z dnia 19 kwietnia 1969 r. Kodeks karny³³ ustawodawca używał pojęcia przestępstwo. W doktrynie³⁴ podnosi się, że takie rozwiązanie było uznawane za kontrowersyjne, ponieważ wymagało od zawiadamiającego wskazania okoliczności, które pozwalałyby zakwalifikować dane zachowanie jako przestępstwo. Na gruncie obecnie obowiązującego k.k. należy dać pierwszeństwo wykładni literalnej i uznać, że skoro ustawodawca użył pojęcia czyn zabroniony, to obowiązek prawny istnieje niezależnie od odpowiedzialności karnej sprawcy. Obowiązek denuncjacji będzie więc obejmował również czyny osób nieletnich i niepełnoletnich, nawet pomimo tego, że osoby te nie poniosą odpowiedzialności karnej. Wiedza o popełnieniu czynu zabronionego leży w interesie wymia-

---

³² *Ibidem*, s. 135.

³³ Ustawa z dnia 19 kwietnia 1969 r. Kodeks karny (Dz.U. 1969 nr 13, poz. 94).

³⁴ Zob. M. Szewczyk, A. Wojtaszczyk, W. Zontek, *Komentarz...*, Teza 7.

ru sprawiedliwości również w przypadku, gdy sprawca nie będzie ponosił odpowiedzialności karnej, a więc nie dojdzie do skazania. W przypadku sprawców nieletnich, interes ten będzie przejawiał się w podjęciu działań przewidzianych na gruncie ustawy z dnia 26 października 1982 r. o postępowaniu w sprawach nieletnich³⁵, polegających na dążeniu do przeciwdziałania demoralizacji i przestępczości nieletnich oraz stwarzaniu im warunków powrotu do normalnego życia. W przypadku sprawców niepełnoletnich, w interesie wymiaru sprawiedliwości będzie leżało orzeczenie środków zapobiegawczych wobec takiego sprawcy.

W art. 240 § 1 k.k. wskazano okoliczności wyłączające odpowiedzialność karną za niezrealizowanie obowiązku denuncjacji. Zalicza się do nich posiadanie przekonania, że organ wie o przygotowanym, usiłowanym lub dokonanym czynie. Drugą okolicznością wyłączającą odpowiedzialność karną jest zapobieżenie przez osobę zobowiązaną do denuncjacji przygotowaniu lub usiłowaniu czynu zabronionego. Sytuacja, gdy organ wie o przestępstwie, nastąpi gdy zostało ono popełnione w miejscu publicznym, na miejscu zdarzenia był obecny funkcjonariusz Policji³⁶. Uwzględniając specyfikę przestępstw przeciwko wolności seksualnej, taka sytuacja będzie miała miejsce sporadycznie, a wręcz wydaje się niemożliwa. W przypadku przestępstw przeciwko wolności seksualnej popełnionych na szkodę małoletnich posiadanie przez osobę zobowiązaną do denuncjacji przekonania, że organ wie o czynie będzie najczęściej polegało na uzyskaniu wiedzy od rodzica, opiekuna prawnego lub instytucji udzielającej pomocy dziecku informacji, że takie zawiadomienie zostało już złożone.

Zgodnie z art. 240 § 2a k.k. nie podlega karze pokrzywdzony, który zaniechał zawiadomienia o czynie. Rozwiązanie to zostało wprowadzone ustawą z dnia 23.03.2017 r. i należy ocenić je pozytywnie. Wskazana zmiana była postulowana przez przedstawicieli doktryny. K. Dudka³⁷ podnosiła, że ponoszenie przez pokrzywdzonego odpowiedzialności za niezawiadomienie o czynie, którego był ofiarą, jest sprzeczne z *ratio legis* tego przepisu. Art. 240 k.k. nie jest skierowany przeciwko pokrzywdzonemu, a przeciwko innym osobom, które mają wiedzę na temat popełnienia czynów w nim wymie-

³⁵ Ustawa z dnia 26 października 1982 r. o postępowaniu w sprawach nieletnich (Dz.U. 2018, poz. 969 t.j.).

³⁶ Zob. A. Marek, *Kodeks...*, s. 526.

³⁷ Zob. K. Dudka, *Prawny obowiązek zawiadomienia o przestępstwie a odpowiedzialność pokrzywdzonego za czyn z art. 240 k.k.*, „Czasopismo Prawa Karnego i Nauk Penalnych” 2005, z. 1, s. 112.

nionych. Zgodnie art. 240 § 3 k.k., do uchylenia karalności za zaniechanie zawiadomienia dochodzi również, gdy osoba zobowiązana do denuncjacji nie realizuje obowiązku z obawy o odpowiedzialność karną grożącą jej samej lub osobie najbliższej³⁸. Obowiązek prawny nie spoczywa na sprawcy czynu zabronionego. Zgodnie z art. 115 § 11 k.k., do kręgu osób najbliższych zalicza się: małżonka, wstępnych, zstępnych, rodzeństwo, powinowatych w tej samej linii lub stopniu, osobę pozostającą w stosunku przysposobienia oraz jej małżonka, osobę pozostającą we wspólnym pożyciu.

W doktrynie brak jednolitego stanowiska w kwestii wymaganego zakresu informacji przekazywanych organowi ścigania przez denuncjatora. W treści art. 240 k.k. wskazana materia nie została sprecyzowana. W literaturze³⁹ prezentowany jest pogląd, że obowiązkiem denuncjacji objęta jest każda okoliczność czynu, która spełnia kryteria wiarygodności. Zawiadamiający powinien przekazać wszelkie informacje uprawdopodobniające popełnienie czynu zabronionego, zwłaszcza miejsce i czas popełnienia, informacje o osobach pokrzywdzonych i podejrzewanych. Odmienne stanowisko prezentuje B. Kunicka-Michalska⁴⁰, która podkreśla, że obowiązek zawiadomienia należy interpretować wąsko. Wystarczające jest przekazanie organowi powołanemu do ścigania ogólnych informacji o czynie, które pozwolą trafić do sprawcy lub zapobiegą jego popełnieniu. Ustawodawca nie przewidział żadnych wymogów co do formy zawiadomienia, w związku z tym denuncjator może zrealizować obowiązek wynikający z art. 240 k.k., składając zawiadomienie ustnie, pisemnie, telefonicznie⁴¹. Brak wymogów co do formy zawiadomienia prowadzi do wniosku, że może być ono złożone również anonimowo.

Adresatem zawiadomienia powinien być organ powołany do ścigania przestępstw⁴². W przypadku przestępstw popełnionych na szkodę małoletnich będzie to Policja lub Prokuratura. Złożenie zawiadomienia do innego organu lub instytucji (sąd karny, sąd rodzinny, ośrodek pomocy społecznej, Rzecznik Praw Dziecka) nie realizuje obowiązku wskazanego w art. 240

---

³⁸ Por. L. Tyszkiewicz, *Komentarz do art. 240*, w: *Kodeks karny. Komentarz*, red. O. Górniok, LEX/el., Teza 8.

³⁹ Zob. K. Wiak, *Komentarz do art. 240 k.k.*, w: *Kodeks karny. Komentarz*, red. A. Grześkowiak, K. Wiak, Legalis/el. Teza 7.

⁴⁰ Zob. B. Kunicka-Michalska, *Przestępstwa przeciwko ochronie informacji i wymiarowi sprawiedliwości. Rozdział XXX–XXXIII Kodeksu karnego. Komentarz*, Warszawa 2000, s. 148.

⁴¹ Zob. A. Marek, *Kodeks...*, s. 526–527.

⁴² Zob. M. Szewczyk, A. Wojtaszczyk, W. Zontek, *Komentarz...*, Teza 12.

k.k. Praktykę polegającą na złożeniu wyłącznie wniosku o wgląd w sytuację rodzinną dziecka do sądu rodzinnego lub ośrodka pomocy społecznej w sytuacji, gdy osoba posiada wiarygodną wiadomość o popełnieniu na szkodę dziecka czynu zabronionego, należy ocenić jako negatywną. Wskazane instytucje i organy nie mają charakteru organów powołanych do ścigania przestępstw i przysługujących z tego tytułu uprawnień.

Wyłączenie karalności wobec osoby, która wypełniła znamiona czynu zabronionego określonego w art. 240 § 1 k.k. może nastąpić poprzez skorzystanie z instytucji błędu co do prawa. Sytuacja taka miałaby miejsce, gdyby osoba zobowiązana do denuncjacji nie zdawała sobie sprawy z ciąży na niej obowiązku. Z utrwalonej linii orzeczniczej Sądu Najwyższego⁴³ wynika, że sprawca nie może powoływać się na usprawiedliwioną nieświadomość bezprawności czynu, w sytuacji gdy miał możliwość uzyskania wiedzy, w sposób nie wymagający podejmowania żadnych specjalnych zabiegów. Ustawa z dnia 23.03.2017 r. weszła w życie 17.07.2017 r., po trwającym 3 miesiące okresie *vacatio legis*. Należy zauważyć, że w tym okresie brak było akcji informacyjnych, które pozwoliłyby na zaistnienie obowiązku prawnego w szeroko rozumianej świadomości społecznej. Jako przykład działań informacyjnych skierowanych do ogółu społeczeństwa można wskazać jedynie kampanię „Reaguj – to Twój prawny obowiązek”, zrealizowaną przez Fundację Dajemy Dzieciom Siłę⁴⁴. Z doświadczenia zawodowego autorki artykułu wynika, że po ponad 2 latach od wejścia w życie ustawy z dnia 23.03.2017 r. osoby pracujące z dziećmi (pracownicy oświaty, żłobków, służby zdrowia, pomocy społecznej) nie mają wiedzy na temat rozszerzenia katalogu czynów z art. 240 k.k. o: art. 156 k.k. (spowodowanie ciężkiego uszczerbku na zdrowiu), art. 197 § 3 i 4 k.k. (typy kwalifikowane zgwałcenia), art. 198 k.k. (seksualne wykorzystanie bezradności lub niepoczytalności), art. 200 k.k. (seksualne wykorzystanie małoletniego).

⁴³ Zob. Wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 7 kwietnia 2014 r., II AKa 74/14, Legalis nr 1024196, Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 7 lutego 2019 r., III KK 603/17, Legalis nr 1878750, Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 3 lutego 1997 r., II KKN 124/96, Legalis 30614.

⁴⁴ *Materiały pochodzące z kampanii „Reaguj – to Twój prawny obowiązek”*, zrealizowanej przez Fundację Dajemy Dzieciom Siłę, <https://fdds.pl/reaguj/>, dostęp: 19.12.2019.

4. Obowiązek denuncjacji a tajemnice zawodowe

Osoby pracujące z małoletnimi lub udzielające im pomocy niekiedy wchodzą w posiadanie informacji wskazujących na popełnienie czynu zabronionego z katalogu sformułowanego w art. 240 k.k. W praktyce będą to najczęściej psychologowie, lekarze, duchowni. Powstaje pytanie, czy na osobach zobowiązanych do zachowania tajemnic prawnie chronionych ciąży prawny obowiązek denuncjacji i czy ma on pierwszeństwo przed nieujawnianiem informacji pochodzących od dysponenta tajemnicy.

W przypadku osób wykonujących zawody psychologa i lekarza psychiatry, tajemnica zawodowa jest podstawą wzajemnego zaufania w pracy z pacjentem i stanowi podstawę wykonywania tych zawodów. Gwarancja zachowania w tajemnicy informacji przekazanych przez pacjenta sprzyja nawiązaniu relacji terapeutycznej. W doktrynie pojawiają się rozbieżne stanowiska dotyczące stosunku art. 240 k.k. do regulacji przewidujących obowiązek zachowania tajemnic zawodowych. W literaturze⁴⁵ wskazuje się, że art. 240 k.k. ma charakter powszechny i jako przepis ogólny nie może przejawiać prymatu nad regulacjami szczegółowymi dotyczącymi tajemnic zawodowych. Zwolnienie z obowiązku zachowania tajemnicy zawodowej wymagałoby wyraźnego przepisu zwalniającego, przy czym ogólne sformułowanie „gdy tak stanowi ustawa⁴⁶” nie spełnia tego warunku⁴⁷. Odmiennie uznaje I. Zgoliński⁴⁸ wskazując, że na osobach zobowiązanych do zachowania tajemnic zawodowych spoczywa obowiązek denuncjacji, a za niezrealizowanie tego obowiązku osoby te mogą ponosić odpowiedzialność karną na gruncie art. 240 k.k.

Należy zgodzić się ze stanowiskiem zaprezentowanym przez T. Dukiet-Nagórską⁴⁹, która podnosi, że na lekarzu spoczywa prawny obowiązek powiadomienia organów ścigania o czynach wymienionych w art. 240 k.k.,

---

⁴⁵ Zob. A. Wojtaszczyk, W. Wróbel, W. Zontek, *Rozdział VIII. Przestępstwa przeciwko wymiarowi sprawiedliwości*, w: *System Prawa Karnego. Tom 8. Przestępstwa przeciwko państwu i dobrom zbiorowym*, red. L. Gardocki, wyd. 2, Warszawa 2018.

⁴⁶ Sformułowanie to pojawia się w art. 40 ust. 2 ustawy z dnia 5 grudnia 1996 r. o zawodzie lekarza i lekarza dentystry (Dz.U. 2020, poz. 514 t.j.) oraz art. 14 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 8 czerwca 2001 r. o zawodzie psychologa i samorządzie zawodowym psychologów (Dz.U. 2019, poz. 1026 t.j.).

⁴⁷ Zob. M. Szewczyk, A. Wojtaszczyk, W. Zontek, *Komentarz...*, Teza 16.

⁴⁸ Zob. I. Zgoliński, *Komentarz...*, Teza 3.

⁴⁹ Zob. T. Dukiet-Nagórska, *Lekarski obowiązek współdziałania z organami ścigania a tajemnica lekarska*, „Prawo i Medycyna” 2002, nr 12, s. 4 i n.

ponieważ pozwala na to literalne brzmienia art. 40 ust. 2 pkt 1 ustawy z dnia 5 grudnia 1996 r. o zawodzie lekarza i lekarza dentystry⁵⁰, a wykładnia celowościowa nie stoi temu na przeszkodzie. Analogiczną wykładnię należy przyjąć w stosunku do osób wykonujących zawód psychologa.

Duchowny, który dowiedział się o popełnieniu czynów zabronionych enumeratywnie wymienionych w art. 240 k.k., w okolicznościach wskazanych w art. 178 pkt 2 k.p.k. (w trakcie spowiedzi), nie jest prawnie zobowiązany do poinformowania organów ścigania i nie może na tej podstawie ponosić odpowiedzialności karnej za popełnienie przestępstwa⁵¹.

Z przedstawionych rozważań wynika, że zdania przedstawicieli doktryny na temat obowiązku denuncjacji w odniesieniu do osób zobowiązanych do zachowania tajemnic zawodowych są podzielone. Również wśród osób wykonujących te zawody zauważalny jest brak jasności co do sposobu postępowania w przypadku uzyskania wiarygodnej wiadomości o czynach objętych katalogiem z art. 240 k.k. Według Rzecznika Praw Obywatelskich⁵², obowiązek denuncjacji podważa społeczną rolę osób, którym tajemnica zawodowa jest niezbędna dla prawidłowego wykonywania zawodów zaufania publicznego. Co prowadzi do wniosku, że *de lege ferenda* zasadne wydaje się wyłączenie tajemnic zawodowych z zakresu art. 240 k.k., przy zachowaniu możliwości uchylenia tajemnicy zawodowej przez sąd.

Konkluzje

Ustawodawca rozszerzając katalog czynów objętych prawnym obowiązkiem denuncjacji o: art. 156 k.k. (spowodowanie ciężkiego uszczerbku na zdrowiu), art. 197 § 3 i 4 k.k. (typy kwalifikowane zgwałcenia), art. 198 k.k. (seksualne wykorzystanie bezradności lub niepoczytalności), art. 200 k.k. (seksualne wykorzystanie małoletniego) uznał, że dobra w nich określone zasługują na najwyższy priorytet ochrony, a konieczność osądzenia sprawców jest tak istotna, że wymaga objęcia zawiadomienia organów ścigania powszechnym obowiązkiem denuncjacji. Mając na uwadze przedstawione

⁵⁰ Ustawa z dnia 5 grudnia 1996 r. o zawodach lekarza i lekarza dentystry (Dz.U. 2020, poz. 514 t.j.).

⁵¹ Zob. I. Zgoliński, *Komentarz...*, Teza 3.

⁵² Zob. *Pismo RPO do MS ws. karalności za niezawiadomienie o przestępstwie*, <https://www.rpo.gov.pl/sites/default/files/RPO%20do%20MS%20ws.%20karalno%C5%9Bci%20za%20niezawiadomianie%20o%20przest%C4%99pstwie.pdf>, dostęp: 23.12.2019.

rozważania, zmianę art. 240 k.k. wprowadzoną ustawą z dnia 23 marca 2017 r. należy ocenić pozytywnie. Odpowiednie stosowanie art. 240 k.k. może przyczynić się do zapewnienia szerszej ochrony małoletnim pokrzywdzonym. Dopiero jednak praktyka orzecznicza pokaże, czy wyrażone w artykule wątpliwości dotyczące oceny przesłanki niezwłoczności, wiarygodnej wiadomości i niejasności co do stosowania art. 240 k.k. przez osoby zobowiązane do zachowania tajemnicy zawodowej, okażą się zasadne.

Bibliografia

Literatura

Boniecka D., *Przemoc wobec małoletnich w świetle nowelizacji z 23 marca 2017 roku oraz analizy wyników badań aktowych*, „Palestra” 2018, nr 1–2.

Budyn-Kulik M., Michalski B., Pikulski S., Potulski J., *Rozdział I Przestępstwa przeciwko życiu i zdrowiu*, w: *System Prawa Karnego. Tom 10. Przestępstwa przeciwko dobrom indywidualnym*, red. J. Warylewski, wyd. 2, Warszawa 2016.

Drajewicz D., *Komentarz do art. 304*, w: *Kodeks postępowania karnego. Tom I. Komentarz. Art. 1–424*, red. D. Drajewicz, Warszawa 2020, Legalis/el.

Dudka K., *Prawny obowiązek zawiadomienia o przestępstwie a odpowiedzialność pokrzywdzonego za czyn z art. 240 k.k.*, „Czasopismo Prawa Karnego i Nauk Penalnych” 2005, z. 1.

Dukiet-Nagórska T., *Lekarski obowiązek współdziałania z organami ścigania a tajemnica lekarska*, „Prawo i Medycyna” 2002, nr 12.

Grycan E., *Ocena zmiany art. 240 § 1 k.k. przez rozszerzenie zawartego w nim katalogu czynów zabronionych o art. 197 § 3 i 4 k.k.*, „Zeszyty Prawnicze” 2018, Tom 18, nr 2.

Herzog A., *Komentarz do art. 240 k.k.*, w: *Kodeks karny. Komentarz*, red. R. Stefański, Legalis/el.

Konarska-Wrzosek V., *Komentarz do art. 53*, w: *Kodeks karny. Komentarz*, red. R. Stefański, wyd. 24, Warszawa 2019, Legalis/el.

Kunicka-Michalska B., *Przestępstwa przeciwko ochronie informacji i wymiarowi sprawiedliwości. Rozdział XXX–XXXIII Kodeksu karnego. Komentarz*, Warszawa 2000.

Marek A., *Kodeks karny. Komentarz*, wyd. 5, Warszawa 2010.

Ożarowska M., *Wykorzystywanie seksualne dziecka: istota zjawiska, objawy, skutki*, „Horyzonty Psychologii” 2011, Tom 1, nr 1.

Razowski T., *Komentarz do art. 240*, w: *Kodeks karny. Część szczególna. Komentarz*, red. J. Giezek, LEX/el.

Szewczyk M., Wojtaszczyk A., Zontek W., *Komentarz do art. 240*, w: *Kodeks karny. Część szczególna. Tom II. Część II. Komentarz do art. 212–277d*, red. W. Wróbel, A. Zoll, LEX/el.

Trocha O., *Przestępstwa na szkodę dzieci*, w: *Dzieci się liczą 2017. Raport o zagrożeniach bezpieczeństwa i rozwoju dzieci w Polsce*, „Dziecko krzywdzone. Teoria, badania, praktyka” 2017, nr 1.

Tyszkiewicz L., *Komentarz do art. 240*, w: *Kodeks karny. Komentarz*, red. M. Filar, LEX/el.

Tyszkiewicz L., *Komentarz do art. 240*, w: *Kodeks karny. Komentarz*, red. O. Górniok, LEX/el.

Uławska M., *Czynniki modyfikujące ujawnienie przez dziecko doświadczeń wykorzystania seksualnego*, „Dziecko krzywdzone. Teoria, badania, praktyka” 2007, nr 4 (21).

Wiak K., *Komentarz do art. 240 k.k.*, w: *Kodeks karny. Komentarz*, red. A. Grześkowiak, K. Wiak, Legalis/el.

Wojtaszczyk A., Wróbel W., Zontek W., *Rozdział VIII. Przestępstwa przeciwko wymiarowi sprawiedliwości*, w: *System Prawa Karnego. Tom 8. Przestępstwa przeciwko państwu i dobrom zbiorowym*, red. L. Gardocki, wyd. 2, Warszawa 2018.

Zalewski W., *Komentarz do art. 240*, w: *Kodeks karny. Część szczególna. Tom II. Komentarz. Art. 222–316*, red. M. Królikowski, R. Zawłocki, wyd. 4, Warszawa 2017.

Zgoliński I., *Komentarz do art. 240*, w: *Kodeks karny. Komentarz*, red. V. Konarska-Wrzošek, LEX/el.

Zieliński M., *Wykładnia prawa*, wyd. 7, Warszawa 2017.

Żylińska J., *Prawny obowiązek zawiadomienia o niektórych przestępstwach (art. 240 k.k.)*, „Prokuratura i Prawo” 2015, nr 10.

Akty prawne

Ustawa z dnia 19 kwietnia 1969 r. Kodeks karny (Dz.U. 1969 nr 13, poz. 94).

Ustawa z dnia 23 marca 2017 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny, ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich oraz ustawy – Kodeks postępowania karnego (Dz.U. 2017, poz. 773).

Ustawa z dnia 26 października 1982 r. o postępowaniu w sprawach nieletnich (Dz.U. 2018, poz. 969 t.j.).

Ustawa z dnia 4 kwietnia 2014 r. o zmianie ustawy Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. 2014, poz. 538).

Ustawa z dnia 5 grudnia 1996 r. o zawodzie lekarza i lekarza dentysty (Dz.U. 2020, poz. 514 t.j.).

Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny (Dz.U. 2019, poz. 1950 t.j.).

Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks postępowania karnego (Dz.U. 2020, poz. 30 t.j.).

Ustawa z dnia 8 czerwca 2001 r. o zawodzie psychologa i samorządzie zawodowym psychologów (Dz.U. 2019, poz. 1026 t.j.).

Orzecznictwo

Wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 10 grudnia 2015 r., II AKa 462/15, Legalis 1406724.

Wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 20 stycznia 2011 r., II AKa 434/10, Legalis Nr 306432.

Wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 7 kwietnia 2014 r., II AKa 74/14, Legalis nr 1024196.

Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 20 kwietnia 2006 r., IV KK 41/06, Legalis Nr 122468.

Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 3 lutego 1997 r., II KKN 124/96, Legalis 30614.

Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 7 lutego 2019 r., III KK 603/17, Legalis nr 1878750.

Źródła internetowe

Materiały pochodzące z kampanii „Reaguj – to Twój prawny obowiązek”, zrealizowanej przez Fundację Dajemy Dzieciom Siłę, <https://fdds.pl/reaguj/>, dostęp: 19.12.2019.

Pismo RPO do MS ws. karalności za niezawiadomienie o przestępstwie, <https://www.rpo.gov.pl/sites/default/files/RPO%20do%20MS%20ws.%20karalno%C5%9Bci%20za%20niezawiadomianie%20o%20prze-st%C4%99pstwie.pdf>, dostęp: 23.12.2019.

Słownik Języka Polskiego, PWN 2019, <https://sjp.pwn.pl/szukaj/niezw%C5%82ocznie.html>, dostęp: 19.12.2019.

Uzasadnienie projektu ustawy o zmianie ustawy – Kodeks karny, ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich oraz ustawy – Kodeks postępowania karnego (druk sejmowy nr 846). <https://www.sejm.gov.pl/Sejm8.nsf/druk.xsp?nr=846>, dostęp: 23.12.2019.